

FILOSOFIA

1. Presentació.

La matèria de Filosofia representa un salt qualitatiu pel grau d'abstracció en el ventall de temes i aspectes que tracta i també per l'actitud radical amb què aborda el coneixement. Això la fa idònia tant per al desenvolupament dels objectius del Batxillerat com per a l'adquisició de les competències clau per part de l'alumnat. La Filosofia es converteix en un element essencial per a aconseguir una ciutadania activa que construisca una societat de convivència pacífica i democràtica. Moltes de les capacitats que es despleguen en el treball filosòfic contribueixen a aconseguir aquest objectiu. La capacitat de reflexionar de manera crítica tant sobre un mateix o una mateixa com sobre la situació de les altres persones, d'identificar situacions d'injustícia i fer una anàlisi ètica que porte a un compromís de canvi, de combatre les desigualtats a partir de la comprensió de la naturalesa humana, de construir una convivència pacífica basada en els drets humans, de promoure societats justes i democràtiques a partir de la comprensió de les estructures socials i polítiques són algunes d'aquestes.

En aquest sentit, interrogar-se sobre els problemes inherents a tot ésser humà, tant els referits a la comprensió de la realitat, la veritat, la identitat personal, la justícia, la dignitat o la bellesa com a les qüestions heretades de la tradició, i, alhora, fer una reflexió crítica des dels nous plantejaments als quals ens espenta la societat actual, promou la maduresa personal i social de l'alumnat i contribueix al desplegament de les competències clau.

Així, la matèria de Filosofia els ofereix tot un marc conceptual que els permet realitzar una anàlisi precisa i rigorosa de les seues inquietuds teòriques i vitals, i al mateix temps els dota amb les eines metodològiques adequades per a posar en pràctica i amb garanties una inquisició filosòfica. Aquests dos processos són necessaris per a l'abordatge personal de les qüestions sobre el sentit i el valor de l'existència, els diferents tipus de sabers i tot allò que configura l'entorn vital i formatiu de l'alumnat. D'una banda, aquestes eines conceptuais i metodològiques són imprescindibles per a la construcció dels propis judicis, i per tant de l'exercici lliure i responsable de la seua sobirania. Al cap i a la fi, l'articulació d'una societat democràtica al voltant dels valors i els principis ètics i polítics es fonamenta i legitima en la deliberació racional de la ciutadania. A més, l'aprenentatge filosòfic permet a l'alumnat la reflexió crítica mitjançant llenguatges que provenen del món de les arts. La reflexió estètica no sols ha de promoure l'educació de la sensibilitat i les emocions, sinó també l'anàlisi de les manifestacions culturals i els fenòmens socials que l'art capta, a vegades, abans que la mateixa disciplina filosòfica.

La matèria de Filosofia recull i amplia tot allò que l'alumnat ha treballat i consolidat al llarg de l'ESO. Així la capacitat de mantindre un diàleg respectuós i l'ús correcte dels arguments en les discussions i debats que es generen a l'aula, la gestió de les emocions i els conflictes des de la cultura de la pau, l'anàlisi crítica de les normes a la llum dels drets humans, la denúncia dels estereotips i la lluita contra tota mena de desigualtats, la promoció d'una ciutadania global, democràtica i participativa, i la defensa de la sostenibilitat ecològica són aspectes sobre els quals s'ha posat especial atenció en l'etapa anterior i en els quals s'incideix i aprofundeix en l'actual.

A fi d'atendre aquests propòsits, la matèria de Filosofia es desenvolupa mitjançant una sèrie de competències específiques que té en el diàleg l'eix vertebrador. Això impulsa l'ús d'una metodologia d'aprenentatge dialògica que pren com a referència la indagació de l'alumnat. Una manera de fer Filosofia que, encara que està totalment arrelada en la tradició, no deixa de ser innovadora.

La primera d'aquestes competències es refereix a l'especificitat del saber filosòfic que consisteix en la seua radicalitat, en la formulació de les preguntes correctes per a saber posar-ho en relació amb la vida. D'una banda, l'alumnat ha de ser capaç de seleccionar i tractar la informació des d'una perspectiva crítica per a desenvolupar la reflexió. D'una altra banda, d'expressar les opinions mitjançant arguments correctament construïts. Finalment, d'usar el diàleg com a mètode per a la reflexió. Aqueix diàleg serà el fonament de la participació com a

ciutadania activa i alhora la via per a resoldre els conflictes derivats del fet de viure en una societat plural. Pluralitat que no sempre ha sigut visible, ja que sovint ha sigut silenciada o relegada. Això s'ha manifestat, no sols en l'exclusió de les propostes de les filòsofes, sinó, principalment, en la falta d'anàlisi de les causes de l'exclusió. Per a reforçar aquest plantejament, una altra de les competències posa de manifest totes les concepcions possibles i la seua legitimitat fugint de visions dogmàtiques de la realitat. Aquesta perspectiva permet afrontar tota una sèrie de problemes ètics i polítics heretats i als quals cal donar una resposta transformadora des dels principis d'igualtat i inclusió. Finalment, el fet de no acceptar la perspectiva canònica possibilita, des de l'anàlisi de les manifestacions artístiques, aprofundir en el pensament crític respecte a tots els prejudicis que ens envolten.

Els sabers bàsics s'han distribuït amb referència als objectius de desenvolupament sostenible. Així, hi ha quatre grans blocs temàtics i dins de cadascun d'aquests es desenvolupen interrogants i qüestions clàssiques de la filosofia. Aquesta configuració intenta acostar la mirada de l'alumnat als reptes del present que es projecten cap al futur i també a promoure l'assumpció que la reflexió filosòfica no és alguna cosa del passat ni allunyada dels seus interessos, sinó que està molt vinculada a l'actualitat. Al mateix temps, facilita la conjunció de la innovació en els plantejaments temàtics i el respecte al saber filosòfic tradicional. Així doncs, en el primer bloc, sota l'epígraf Persona, es troben les qüestions clàssiques que tracten de l'especificitat de la filosofia, dels interrogants sobre l'ésser humà en el marc de l'antropologia, de les qüestions epistemològiques i de la reflexió de la persona com a part d'un grup tant des de la perspectiva social com cultural. El segon bloc, Coneixement i realitat, planteja els interrogants que l'experiència del món desperta en l'ésser humà, i per tant desenvolupa qüestions epistemològiques, científiques i metafísiques. A més, aquest bloc conté les ferramentes argumentatives i dialèctiques que l'alumnat ha d'utilitzar per a construir raonaments de qualitat. Al tercer bloc, anomenat Participació, acció i creació, es reprenen els temes clàssics tant de la filosofia política com de l'ètica i la manera d'abordar els conflictes que es poden derivar d'ells, a més de les qüestions d'ordre polític lligades a la lluita contra les diverses desigualtats i discriminacions, prestant especial atenció a tots els moviments socials que han sigut motor de canvi. L'últim bloc, Pau, prosperitat i planeta, conté els temes de la justícia, posant l'èmfasi en la violència. És precisament en aquest marc on es poden relacionar els drets humans amb els problemes de legitimització de tot allò que està a favor de la justícia. En l'apartat sobre sostenibilitat, a més, es tracta la teoria ètica vinculant-la amb els nous reptes que planteja la nova societat, especialment, en tot el que té a veure amb el medi ambient i la tecnologia. Aquest plantejament no sols dona resposta a totes les temàtiques de la filosofia, sinó que permet abordar-les des d'una perspectiva més ajustada a l'actualitat i amb diverses metodologies.

Per a cadascuna de les competències específiques, s'han formulat uns criteris d'avaluació que cal entendre com a eines per al diagnòstic i la millora quant al seu grau d'adquisició. És per això que, en relació amb els sabers bàsics, tenen en compte tant els processos com els mateixos productes de l'aprenentatge, que requereixen, per a l'adequada execució, instruments d'avaluació variats i adaptables als diferents contextos i situacions d'aprenentatge en els quals s'ha de concretar el desenvolupament de les competències.

Finalment, a causa de l'actitud i la manera de conèixer pròpies de la filosofia, el seu ensenyament i aprenentatge s'han de basar més en la generació d'experiències reals de descobriment a partir dels interrogants filosòfics que en l'exposició de temes i problemes planificats prèviament, i propiciar la participació activa de l'alumnat en la cerca analítica i l'avaluació crítica de les respostes i la construcció rigorosa dels posicionaments personals. D'això depén, a més, el desenvolupament d'una praxi conseqüent amb aquests posicionaments i capaç d'orientar la vida personal, social i professional de l'alumnat. En aquest sentit, la programació de la matèria ha de contemplar la naturalesa dialògica, participativa, interdisciplinària, creativa i compromesa amb els problemes de rellevància inherents a la mateixa activitat filosòfica. I tot per a contribuir a l'adquisició de l'autonomia personal de l'alumnat i a la construcció d'una ciutadania crítica i responsable.

2. Competències específiques.

2.1. Competència específica 1.

Identificar problemes i formular preguntes relacionades amb l'existència dels éssers humans i la seua capacitat de raonar i actuar, des de l'especificitat i radicalitat de la perspectiva filosòfica.

2.1.1. Descripció de la competència 1.

La sorpresa i la curiositat que desperten en l'ésser humà el fet mateix d'existir i la seua capacitat de raonar són el punt de partida de la reflexió filosòfica. D'aquesta manera naixen les preguntes sobre el concernent a l'ésser humà en tots els seus àmbits d'actuació, així com el reconeixement dels problemes que l'existència i la convivència plantegen.

L'etapa de l'adolescència es caracteritza pel qüestionament de tot allò que es presenta com a donat o establert. És per això un moment idoni per a començar a desplegar les capacitats reflexives de manera conscient i anar adquirint el bagatge que formarà la base i essència de comportaments futurs. Per aqueixa raó, cal integrar en la formació filosòfica totes aquelles qüestions rellevants que permeten la configuració crítica de la personalitat en totes les seues facetes. En aquest procés de construcció de la identitat, l'alumnat ha de ser capaç d'identificar les qüestions i formular les preguntes que resulten rellevants per al seu creixement com a persona autònoma i lliure.

A aquest procés s'ha d'unir una reflexió crítica sustentada en la tradició cultural i filosòfica que els dote amb les eines necessàries per al desplegament de les seues capacitats dialèctiques, reflexives i creadores. A través d'aquest creixement intel·lectual i humà, l'alumnat desenvolupa un criteri rigorós propi que li permet tant interactuar amb l'entorn, com adquirir una base sòlida de coneixements amb una postura argumental clara.

En definitiva, aquesta competència contribueix al fet que l'alumnat siga capaç de concebre el coneixement com un saber integrat, estructurat en diferents disciplines, així com conèixer i aplicar els mètodes necessaris per a identificar els problemes en els diversos camps del coneixement i de l'experiència. Tot això potencia el desenvolupament de la competència clau personal social i d'aprendre a aprendre, així com la competència ciutadana.

2.2. Competència específica 2.

Utilitzar criteris de cerca, selecció i anàlisi d'informació referida a qüestions filosòfiques des d'una actitud reflexiva, autònoma, rigorosa i creativa.

2.2.1. Descripció de la competència 2.

La selecció i tractament de la informació són fonamentals per al desenvolupament del coneixement i encara més per al del coneixement filosòfic. És per això que tindre clars els criteris que cal usar en una cerca rigorosa i rellevant d'informació, tant de manera tradicional com en l'entorn digital actual, és bàsic per a portar a terme qualsevol tipus d'investigació, filosòfica o no, de manera correcta.

La cerca d'informació ha de basar-se en unes estratègies adequades per a la selecció de fonts orals, escrites o audiovisuals, tant de l'àmbit específic de la Filosofia com d'altres àmbits de la creativitat humana. Una selecció que ha de completar-se amb una avaluació rigorosa de la informació a fi de diferenciar allò que és vàlid del que no ho és.

Tota la informació ha de ser sotmesa a una anàlisi crítica que permeta una interpretació no esbiaixada i alhora posar al descobert els elements que componen el problema filosòfic. Tot això és el que després possibilita l'explicació detallada dels coneixements adquirits.

Aquest tractament de la informació serveix perquè l'alumnat, per mitjà de l'anàlisi tant de fonts escrites com orals específiques de la Filosofia i d'altres camps del pensament, reflexione,

amb autonomia i rigor, sobre les diferents propostes filosòfiques que permeten interpretar i comunicar de manera creativa, lluny de la rigidesa de les lectures imposades.

Aquesta competència contribueix tant al desenvolupament de la competència digital com al de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre perquè consolida les destreses en la utilització de les fonts d'informació per a adquirir nous coneixements, desenvolupa les competències tecnològiques i requereix d'una reflexió ètica sobre el seu funcionament i ús.

2.3. Competència específica 3.

Practicar el diàleg i debat filosòfics de manera rigorosa, crítica i assertiva, utilitzant de forma adequada els diferents tipus d'argumentació i detectant els usos fal·laços, dogmàtics i esbiaixats en la defensa d'opinions i hipòtesis.

2.3.1. Descripció de la competència 3.

L'ús del diàleg gaudeix d'una llarga tradició i té una indubtable preeminència com a mètode de reflexió filosòfica i com a referent essencial de l'exercici de la ciutadania democràtica. A més, el diàleg no és només una de les característiques essencials dels models polítics que considerem més ben fonamentats, sinó també un element essencial per a l'avanç del coneixement en qualsevol camp. La construcció de l'espai públic, la reflexió política, la discussió moral o el progrés de les ciències requereixen d'un ús solent i fiable del discurs. És per això que aquesta és una de les competències més rellevants d'entre aquelles que permeten afirmar que la Filosofia constitueix una autèntica educació cívica.

La mateixa lògica del diàleg implica la comprensió de la realitat que ens envolta mitjançant l'ús precís dels conceptes; la construcció d'arguments veritaders i ajustats al cas; la capacitat de defensar aquests arguments de manera assertiva i respectuosa; i l'escolta activa dels arguments aliens. A més, a través del diàleg filosòfic, s'incideix en l'exigència de rigor racional, es promou l'aprenentatge actiu i significatiu, l'ensenyament per indagació o descobriment i la formació al llarg de la vida. En general, la pràctica del diàleg integra constructivament els elements de la incertesa i de la crítica, permetent descobrir, a partir d'aquests, plantejaments nous.

Qualsevol acte comunicatiu rigorós i eficaç en qualsevol àmbit, siga aquest acadèmic o no, requereix del coneixement i ús dels diferents procediments d'argumentació. A més, la capacitat de distingir entre arguments veritaders o fal·laços contribueix a desenvolupar la capacitat de jutjar de l'alumnat i promou la seua autonomia moral, que passa, en qualsevol cas, per poder argumentar la seua posició ètica front al món i el que li succeeix. D'això es desprèn la comprensió que un ús fal·laç o esbiaixat dels arguments condueix a opinions i creences dogmàtiques que, amb aparença de veritat, perverteixen l'espai públic com a espai per al debat i el converteixen en escenari de lluites que responen a interessos particulars que res tenen a veure amb el coneixement.

L'àmbit apropiat, per excel·lència, per a l'ensenyament i aprenentatge dels procediments d'argumentació és la Filosofia, encara que la capacitat d'argumentar correctament siga una competència clarament transversal. És en ella on es tracten de manera substantiva i problematitzada els fonaments, condicions, normes, tipus, propietats i límits de l'argumentació, tant formal com informal.

L'objectiu és que l'alumnat aprenga a produir i reconèixer arguments lògicament i retòricament correctes i ben fundats, així com a detectar fal·làcies, biaixos i prejudicis en diferents entorns comunicatius. El món actual brinda múltiples exemples d'argumentacions fal·lades i esbiaixades que, en cas de no ser detectades i tractades de manera adequada, poden portar a engany. El treball a través de l'anàlisi de l'actualitat des de la perspectiva de l'argumentació correcta ofereix un ampli camp en el qual observar la necessitat d'un ús rigorós de l'argumentació per a contribuir a la millora del coneixement i a la construcció d'una societat diversa, pacífica i justa.

El diàleg es constitueix així en eina fonamental per a l'exercici actiu i democràtic de la ciutadania. Aquesta competència contribueix al desplegament de la competència ciutadana i de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre ja que enforteix la capacitat de l'alumnat d'assumir responsablement els seus deures, conèixer i exercir els seus drets en el respecte a les altres persones, practicar la tolerància, la cooperació i la solidaritat entre les persones i grups, exercitar-se en el diàleg afermant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural i combatre els discursos d'odi. A més, la pràctica del diàleg i l'argumentació estan relacionades de manera directa amb el desenvolupament de la competència clau en comunicació lingüística.

2.4. Competència específica 4.

Visibilitzar, denunciar i combatre les desigualtats, estereotips i exclusions propis del sistema patriarcal incloent una mirada de gènere en l'anàlisi de les diferents teories i qüestions filosòfiques.

2.4.1. Descripció de la competència 4.

Adoptar la perspectiva de gènere davant els diferents plantejaments filosòfics implica centrar-se en les desigualtats entre dones i homes i en l'anàlisi dels rols i les relacions de gènere. Els estudis de gènere de l'antropologia, la sociologia, la política i l'economia feministes, de la mà de la geografia i la història, han fet grans aportacions en aquest sentit.

En els diferents àmbits de coneixement, aquesta perspectiva és doblement necessària. D'una banda, perquè la desigualtat de gènere és un problema social i global. D'altra banda, perquè els continguts de les diferents disciplines acadèmiques estan molt marcats per les desigualtats de gènere.

Incloure la perspectiva de gènere permet a l'alumnat detectar, denunciar i compensar l'absència femenina i de persones amb identitats de gènere diverses en els materials objecte d'anàlisi i també ampliar la mirada i qüestionar el coneixement androcèntric que perpetua les desigualtats i les discriminacions que comporta el sistema patriarcal. Alhora, possibilita qüestionar els rols i estereotips que es troben en la base de les desigualtats, introduir mirades interseccionals i reformular el coneixement per a donar valor a les pràctiques domèstiques i de les cures, entre altres. En conseqüència, les propostes que es plantegen impliquen canvis transversals en el llenguatge i les imatges i el reconeixement de les dones com a subjecte històric.

Aquesta competència atorga a l'alumnat la capacitat de valorar i respectar la diferència i la igualtat de drets i oportunitats entre els sexes i a rebutjar els estereotips que suposen discriminació entre dones i homes i a les persones amb altres identitats de gènere. És per això que contribueix de manera directa al desenvolupament de la competència ciutadana tant com de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre.

2.5. Competència específica 5.

Identificar i analitzar problemes ètics i polítics des d'una perspectiva interseccional i elaborar propostes transformadores de la realitat d'acord amb els principis d'una societat igualitària i inclusiva.

2.5.1. Descripció de la competència 5.

L'activitat filosòfica comprén la capacitat d'identificar problemes i formular preguntes i d'argumentar i debatre de manera rigorosa, la reflexió autònoma, l'anàlisi crítica sobre la legitimitat de les idees rebudes i assumides acríticament en el procés de socialització i, en conseqüència, la capacitat per a identificar i analitzar els problemes ètics i polítics en el si de la convivència social.

La identificació i detecció dels problemes ètics i polítics ha d'anar acompanyada per una anàlisi rigorosa que es constituïska en palanca de transformació social. Aqueixa anàlisi ha de

permetre identificar les diferents violències, sobretot l'estructural i la cultural, que pel fet de ser menys evidents que la directa, en moltes ocasions passen desapercebudes com a causa o origen dels problemes polítics i ètics, i les relacions de poder de les quals formen part. També possibilita que l'alumnat avance des de les posicions dels col·lectius, institucions i persones implicades en els problemes esmentats, a la identificació i comprensió dels interessos i necessitats que subjauen a les diferents posicions. Tot això comporta la presa de consciència de les diverses desigualtats que travessen a les persones: gènere, pobresa, pertinença a col·lectius minoritaris, diversitat funcional o altres. Les desigualtats estan en el nucli de la majoria dels problemes ètics i polítics tant de la nostra societat, com de l'àmbit internacional. La comprensió i atenció a les causes, el seu abast i les seues conseqüències en els problemes analitzats, permeten la revisió i autorevisió de les perspectives reduccionistes, etnocèntriques i patriarcals. Perspectives que es poden trobar tant en les diferents teories ètiques i polítiques, com en les idees dominants i en les postures de l'alumnat. En definitiva, aquesta presa de consciència facilita la proposta de solucions més igualitàries, inclusives i que atenen la diversitat en tots els seus vessants.

Abordar l'anàlisi dels problemes ètics i polítics des d'una perspectiva interseccional facilita aportar propostes transformadores de les diferents realitats socials, d'acord amb els principis que conformen societats igualitàries, justes i inclusives. Aquesta perspectiva possibilita que es revisen, a més de les relacions de poder que col·loquen a persones i grups en diferents posicions que condicionen les seues oportunitats, els privilegis de les persones que se sustenten sobre l'opressió d'unes altres.

Aquesta competència promou la capacitat de l'alumnat d'assumir amb responsabilitat els seus deures i els seus drets ciutadans, practicar la cooperació i la solidaritat entre les persones i els grups, exercitar-se en el diàleg reforçant els drets humans com a valors comuns d'una societat plural i preparar-se per a l'exercici de la ciutadania democràtica. Contribueix, així, al desplegament de la competència ciutadana. També al desenvolupament de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre ja que ensenya a valorar i respectar la diferència i la igualtat de drets i oportunitats entre els sexes i a rebutjar els estereotips que comporten discriminació.

2.6. Competència específica 6.

Analitzar amb actitud crítica, constructiva, oberta i respectuosa els conflictes humans, de manera que es contemple la pluralitat d'idees, creences i emocions que intervenen en els mateixos i proposar una resolució dialogada i pacífica.

2.6.1. Descripció de la competència 6.

Les relacions humanes sovint es presenten en forma de conflicte. Això, en comptes de veure-ho com un problema, s'ha d'entendre com una propietat inherent a les relacions humanes. Aquesta és la raó per la qual qualsevol de les qüestions plantejades sobre el sentit de l'existència o, especialment, dels problemes ètics, polítics o estètics té forma de dilema.

Es tracta doncs de mostrar una actitud oberta davant qualsevol de les opcions presentades i, posant-se en el lloc de les persones que les plantegen, sotmetre-les a crítica a fi de trobar punts de trobada que conduïsquen a solucions dialogades i pacífiques. No obstant això, cal tindre present que aquesta pluralitat d'opcions i plantejaments està conformada per un conjunt d'idees, creences, emocions i relacions de poder que ha de ser contemplat des d'aquesta perspectiva amb la finalitat de donar la millor resposta a les necessitats que estan a la base del conflicte i per a poder passar així de les posicions enfrontades a la resolució des de la cultura de la pau.

Són el diàleg, i tot el necessari per a establir-lo, els mitjans per a proporcionar a l'alumnat una educació basada en la resolució pacífica dels conflictes i preparar-lo per a exercir una ciutadania democràtica, crítica i pacífica. Educar en i per a la pau requereix una cultura en què les relacions són horitzontals, hi ha espai per al diàleg i la participació i els conflictes s'afronten treballant-los amb la voluntat de resoldre'ls de manera justa. No és només un rebuig a la violència

i a la cultura bèl·lica, sinó que implica la defensa de la justícia social i la dignitat humana. Requereix del treball de continguts i competències que permeten desaprendre la guerra per a construir la pau i també entendre el caràcter transformador dels conflictes no violents i conèixer models de convivència pacífics.

D'aquesta manera es contribueix a enfortir les capacitats afectives en l'àmbit personal i en les relacions interpersonals, a rebutjar tota mena de violència, prejudicis i comportaments sexistes i a solucionar pacíficament els conflictes. Tot això col·labora en el desplegament de la competència ciutadana i de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. Finalment, l'anàlisi dels conflictes que la realitat planteja posa a l'alumnat en situació d'observar i entendre la pluralitat d'idees, situacions, cultures i creences que configuren el teixit social i el porta a reforçar el desenvolupament de la competència en consciència i expressió culturals.

2.7. Competència específica 7.

Analitzar críticament i qüestionar la legitimitat de les idees, valors i concepcions del món canòniques i donar visibilitat a aquelles que no s'han atés.

2.7.1. Descripció de la competència 7.

La filosofia consisteix a pensar sobre els nostres pensaments, és a dir, en la reflexió i l'anàlisi crítica a propòsit dels sistemes de creences, idees i opinions que tenim totes les persones sobre la vida, els costums, les relacions sexuals, les identitats, el llenguatge o les realitats del món. Gran part d'aquestes concepcions o sistemes de creences i valors s'accepta de manera acrítica durant el procés de socialització.

L'anàlisi crítica de les idees i sistemes de creença heretats possibilita el seu qüestionament i la capacitat de distingir entre allò que es presenta com a normal, sense una fonamentació rigorosa, i allò que és legítim. La utilitat de la Filosofia s'entén a través de la mateixa activitat filosòfica, que impulsa l'alumnat a qüestionar les seues idees, valors i creences i, alhora, passar d'una concepció ingènua, inconscient i poc lúcida dels assumptes vitals a una més conscient, crítica i lúcida. Aquesta activitat filosòfica permet l'alumnat o bé justificar, si és possible, les idees que ha acceptat ingènuament, o bé abandonar les creences que se li presenten com a irracionals i sense justificació. A més, promou la consciència del caràcter obert i dels límits del que es pot o no es pot demostrar. Posa també de manifest la inconsistència i incompletesa de les idees i creences rebudes. Identificar les inconsistències permet denunciar-les i combatre-les i, alhora, propiciar que es visibilitzen unes altres concepcions, idees o creences considerades irracionals, secundàries o absurdes pel pensament dominant. El conjunt d'estratègies que el patriarcat ha fet servir per a impedir l'accés de les dones al poder, la violència institucional o les barreres que dificulten ser ciutadana o ciutadà de ple dret són alguns d'aquests temes.

En definitiva, l'alumnat no es limita a repetir el que escolta o li diuen que és correcte o vertader, sinó que és capaç de justificar les seues idees, de criticar les que li semblen incorrectes i, en conseqüència, d'abandonar aquelles que se li presenten sense cap justificació perquè es basen en prejudicis, privilegis o relacions de poder desiguals.

Aquesta competència contribueix a rebutjar els prejudicis de qualsevol classe i a consolidar una actitud respectuosa, oberta, justa i compromesa amb la igualtat i la no discriminació de les persones. Tot això suposa el desenvolupament de la competència clau personal, social i d'aprendre a aprendre, així com de la competència ciutadana. A més, el fet que el treball es produïsca a partir de l'estudi i reflexió sobre diferents visions de la realitat i concepcions del món porta de manera necessària a la comprensió de la gran riquesa i diversitat de l'experiència humana i promou el desplegament de la competència en consciència i expressió culturals.

2.8. Competència específica 8.

Identificar la diversitat de manifestacions artístiques, valorar-les com a motor del pensament crític i combatre els prejudicis culturals sobre aquestes.

2.8.1. Descripció de la competència 8.

La creació artística és inherent a l'ésser humà com a expressió d'emocions, no sols individuals sinó també col·lectives, a través dels processos creatius que la defineixen.

En tot procés de creació s'assumeix una certa individualitat i subjectivitat, acompanyades de les influències del bagatge cultural acumulat per part de qui crea. D'ací la gran diversitat que s'observa en els processos creatius i manifestacions artístiques que l'ésser humà és capaç de desenvolupar. A més, a hores d'ara, tant els processos com les seues manifestacions estan condicionats per la pregnància dels mitjans audiovisuals. En aquest sentit la revolució tecnològica està canviant la producció artística i la relació de l'art amb la societat.

Aquesta diversitat artística va més enllà d'allò que ens ve donat com a art des de la tradició i abasta les diferents manifestacions de la creativitat humana. Històricament s'ha atorgat valor a unes creacions front a d'altres en funció dels prejudicis predominants en cada època. És tasca de la Filosofia generar una actitud reflexiva i crítica sobre el que es considera o no art i per què, com succeeix amb la dicotomia entre art i artesanía, així com davant els prejudicis culturals assumits per la creació artística i els que aquesta perpetua.

La creació artística és en si mateixa un motor del pensament crític, amb caràcter transformador i vocació de canvi. En aquest vessant transformador i revolucionari l'art ha sigut, al llarg de la història, via d'expressió de reivindicacions de tota mena: polítiques, socials i de gènere, entre altres. La Filosofia analitza el fenomen artístic també en aquest sentit.

Aquesta competència contribueix a desenvolupar en l'alumnat la capacitat d'apreciar la creació artística i comprendre el llenguatge de les diferents manifestacions artístiques, utilitzant diversos mitjans d'expressió i representació, d'aquesta manera potencia el desplegament de la competència en consciència i expressió cultural. A més, l'anàlisi crítica, la consideració de l'art com a instància de reflexió i transformació social i la valoració de la diversitat de l'humà, potencien la competència ciutadana.

3. Sabers bàsics.

Les preguntes que la filosofia planteja connecten de manera natural amb algunes de les preocupacions fonamentals de l'alumnat d'aquesta matèria. L'adolescència és una etapa en la qual es comença a definir la pròpia posició en el món a partir d'un distanciament de tot allò en què sempre s'ha confiat de manera acrítica. És per això que les preguntes més habituals giren al voltant de tres eixos: jo, el món que habite i la relació amb les altres persones.

Aquestes preguntes configuren els grans interessos existencials i filosòfics de l'alumnat de l'etapa. Així pot dir-se que aquesta inquietud es tradueix en quatre problemes bàsics: ser persona i entendre les conseqüències que d'això es desprenen; ser una persona que mira i intenta comprendre el món; ser una persona que es relaciona amb les altres; i, finalment, ser una persona activa que interactua i transforma el seu entorn.

L'estructura de l'organització dels sabers bàsics que es presenta a continuació es correspon amb l'agrupació en cinc dimensions dels objectius de l'Agenda 2030, ja que aquestes donen resposta a les exigències plantejades per les huit competències específiques de la matèria i, alhora, estan d'acord amb les preocupacions que marquen el desenvolupament personal de l'alumnat. Els desafiaments als quals s'ha d'enfrontar l'alumnat en el món actual són els reptes per al segle XXI que els objectius de desenvolupament sostenible plantegen: l'acceptació i el maneig de la incertesa; l'ús responsable, crític i ètic de la tecnologia; la valoració de la diversitat

personal i cultural; la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament; el compromís ciutadà i la resolució dialogada de conflictes; el consum responsable; i el respecte del medi ambient; entre altres. L'organització dels sabers bàsics a partir dels cinc eixos que ordenen els objectius de desenvolupament sostenible permet relacionar la reflexió filosòfica de manera directa amb aquests desafiaments.

El primer bloc tracta de la persona, de les preguntes filosòfiques que l'acompanyen des de l'origen, del tipus de coneixement que es desprén d'aquestes, de què significa ésser humà i de la dificultat de definir la identitat.

El segon es refereix a la manera de conèixer el món i actuar en aquest, així com a les eines dialèctiques i argumentatives més adequades per a establir intercanvis comunicatius respectuosos i crítics.

En el tercer bloc s'inclouen el diàleg com a eina fonamental de la reflexió filosòfica, la necessitat de reflexionar sobre l'acció individual i la forma en què aquesta acció es relaciona amb el poder.

Finalment, el quart bloc es dirigeix bàsicament a la convivència, especialment a la cultura de la pau i la no-violència. També als deures i drets essencials per a la construcció d'una societat justa i inclusiva i una ciutadania global, conscient, democràtica, responsable i proactiva. La prosperitat no s'entén en un món de desigualtats i injustícies, i per això la comprensió de l'abast i complexitat de les discriminacions i injustícies, la lluita contra aquestes i el compromís amb la seua erradicació i amb la transformació social i política són els eixos d'aquesta dimensió. A més, s'aborda l'impacte de l'ésser humà en el planeta, les implicacions de la pròpia conducta en l'entorn, les conseqüències globals de l'acció individual, la necessitat d'evolucionar cap a una relació equilibrada amb el planeta a partir del consum responsable o de l'ús sostenible de la tecnologia. De la mateixa manera es planteja la reflexió ètica de les conseqüències de la relació que s'estableix amb el planeta.

Aquesta organització dels sabers bàsics recull les preguntes metafísiques, epistemològiques, antropològiques, polítiques, estètiques o ètiques fonamentals que han sigut el contingut de reflexió de les disciplines pròpies de la filosofia. Enfrontar-se a les preguntes per l'ésser, la realitat, l'ésser humà, el coneixement i els seus límits, el raonament correcte, el bé, el deure, l'acció correcta, el poder, o la bellesa que la filosofia planteja, és fonamental per a poder abordar els desafiaments del món actual.

3.1. Bloc 1. Persona.

- Especificitat del saber filosòfic i els seus mètodes
- L'ésser humà com a problema filosòfic
- Antropologia filosòfica: cultura, etnocentrisme, relativisme cultural i decolonització
- El problema de la identitat personal. Identitat digital, intel·ligència artificial i transhumanisme
- El problema del determinisme. Necessitat, atzar i llibertat

3.2. Bloc 2. Realitat i coneixement.

Subbloc 1. Realitat

- Aparença i realitat

Subbloc 2. Coneixement

- Possibilitat i continguts del saber metafísic
- Lògica: el raonament i l'argumentació formal i informal
- El problema del coneixement i la veritat
- La desinformació i el fenomen de la post-veritat
- El saber científic i la filosofia de la ciència

- La dimensió social i política del coneixement

3.3. Bloc 3. Participació, acció i creació.

Subbloc 1. Política

- L'ésser humà com a ésser social i polític.
- Legalitat i legitimitat
- El fonament de l'organització social i del poder polític
- La reflexió filosòfica al voltant de la democràcia
- Ideals, utopies i distopies. Els moviments socials i polítics.

Subbloc 2. Ètica.

- La raó pràctica com a problema
- Problemes i conflictes morals. Els dilemes
- El marc ètic del diàleg

Subbloc 3. Estètica

- El problema de l'art i la bellesa
- El paper polític de l'art

3.4. Bloc 4. Pau, prosperitat i planeta.

- Teories ètiques i els reptes del desenvolupament sostenible
- Interseccionalitat de les desigualtats i les discriminacions
- Guerra i terrorisme. Violències: directa, cultural i estructural
- Drets humans
- Feminisme, feminismes i perspectiva de gènere en la filosofia
- Consum responsable, tecnologia i entorn natural

4. Situacions d'aprenentatge.

En una matèria que pretén vincular la reflexió filosòfica de l'alumnat als problemes actuals del món i promoure el compromís actiu amb la transformació de la realitat, les situacions d'aprenentatge recomanables transcendeixen els espais del centre i es desenvolupen també en entorns naturals i urbans. Així mateix, involucren no sols professorat i alumnat, sinó també a tota la comunitat educativa.

Són desitjables totes aquelles situacions que desenvolupen en l'alumnat la capacitat de fer-se preguntes sobre tot allò que envolta l'ésser humà a través del prisma de l'especificitat i radicalitat de la filosofia. També és adequat exercitar-se en processos com la cerca, selecció i anàlisi d'informació amb rigor, autonomia i creativitat per a generar l'hàbit del treball intel·lectual i personal.

El disseny de situacions que visibilitzen la diversitat d'idees no ateses en el pensament occidental per prejudicis de diversa índole promou el desenvolupament de l'actitud crítica i del treball rigorós.

És fonamental que estimulen la reflexió, el pensament divergent i l'esperit crític mitjançant la pràctica freqüent del diàleg i el debat. És clau l'organització de debats a l'aula a partir d'experiències o notícies d'actualitat que permeten més d'una postura i que poden relacionar-se fàcilment amb els conflictes i situacions quotidianes de l'alumnat. Amb el debat, a més, es fomenta la discrepància, el dubte i la legitimitat de les opcions minoritàries. És útil, també, el treball amb dilemes morals.

Al fil dels debats, dilemes i discussions plantejats, és important anar mostrant a l'alumnat el tipus d'argumentacions que de manera espontània fan servir i la manera de centrar els arguments en els temes plantejats evitant distraccions i fal·làcies.

La capacitat de diàleg i el tracte respectuós a la resta de participants s'exerciten fent ús d'un llenguatge inclusiu i igualitari en totes les situacions que impliquen acords i treball en grup com, per exemple, debats sobre notícies d'actualitat, experiències i successos, contingut de textos presentats en formats convencional i multimodal i de produccions audiovisuals documentals i de ficció, o durant les rutines del treball cooperatiu.

Així mateix, han d'impulsar aprenentatges valuosos i significatius. D'una banda, faciliten la comprensió i progressiva assimilació dels sabers de la humanitat, i, d'una altra banda, promouen l'aprenentatge significatiu amb exemples i models vinculats als interessos de l'alumnat, a propostes d'accions i serveis rellevants per a millorar l'entorn més pròxim i la societat en general, i a l'anàlisi de la seua relació amb dispositius digitals, internet i les xarxes socials. En aquest sentit cal destacar que el joc i les diverses manifestacions de l'expressió artística contribueixen a fer més significatius els processos d'aprenentatge.

Garantir l'accés de tot l'alumnat a instal·lacions i materials del centre i activitats i sabers, així com la seua participació acadèmicament i emocionalment satisfactòria en l'experiència escolar són reptes ineludibles del sistema educatiu i de totes les persones involucrades en el seu funcionament. Per això, la detecció i eliminació de barreres de tota mena i l'aplicació dels principis del disseny universal d'aprenentatge al llarg del procés educatiu són requisits imprescindibles.

Les situacions d'aprenentatge en què intervenen metodologies actives com el treball cooperatiu o el basat en reptes, tasques i projectes, entre altres, fomenten l'autonomia i la responsabilitat de l'alumnat, perquè li ofereixen la possibilitat de gestionar el seu temps, decidir entre diferents propostes de treball, resoldre els desafiaments i problemes de diverses formes i triar la manera de demostrar els seus aprenentatges. També, són molt adequades les iniciatives que impliquen la relació d'alumnat de diferents edats, ja que estimulen la responsabilitat individual i col·lectiva i, a més, propicien l'adquisició de valors democràtics essencials com la solidaritat i el sentit del bé comú.

El benestar emocional és premissa indiscutible per a l'èxit de l'aprenentatge i de la convivència, i un factor que el condiciona és la capacitat d'expressar emocions i sentiments propis i d'identificar i comprendre els aliens. Diàlegs, debats, produccions textuais orals i escrites, anàlisis de situacions lúdiques i de convivència, i especialment d'aquelles en què l'alumnat no veu satisfetes les seues expectatives, exerciten l'expressió d'emocions, opinions i posicionaments, promouen l'autoregulació emocional i reforcen el respecte, la tolerància i l'empatia.

La resolució dialogada dels conflictes sorgits en la convivència diària amb companyes i companys, professorat i personal no docent, en tots els espais educatius de dins i fora del centre i en les xarxes socials, i l'aplicació de sistemes de mediació faciliten la convivència i promouen la cultura de la pau i la no-violència.

La interiorització dels valors democràtics i de la universalitat dels drets humans i la dignitat de la persona es promou mitjançant el coneixement, discussió i debat de les situacions que suposen discriminacions en àmbits locals, nacionals i internacionals. La investigació i estudi de personatges rellevants històrics i actuals que han transcendit per la denúncia d'experiències personals o pel seu compromís amb la transformació social ajuden l'alumnat a descobrir la necessitat i l'abast de l'acció individual front a les injustícies globals i a adquirir models de referència en el camí del seu desenvolupament moral. També són interessants les iniciatives que susciten la implicació en la millora de la societat a partir de la presa de consciència de les necessitats existents en l'entorn pròxim.

La implicació reflexiva i activa en accions que celebren els drets humans i de la infància i els valors democràtics facilita la identificació i apreciació d'aquests, igual que les visites a institucions, la comparació del gaudi dels drets humans en diferents societats i la investigació i reflexió a propòsit de conceptes clau lligats als principis i sistemes democràtics.

El compromís del sistema educatiu amb la construcció d'una ciutadania global, responsable i conscient del seu potencial transformador implica el reconeixement de la diversitat com a font d'aprenentatge i enriquiment personal. Reconeixement que promouen la convivència inclusiva diària a l'aula i el centre, l'observació de costums, procedències i llengües familiars de companyes i companys de classe, la investigació i comparació de diferents realitats polítiques en el món i les seues conseqüències en la vida de les persones, i les accions i projectes de centre de caràcter acadèmic, festiu o lúdic que celebren la multiculturalitat.

La lluita contra les injustícies i la promoció d'una convivència democràtica basada en els drets humans és un dels elements fonamentals que apareix la competència ciutadana. Al mateix temps, en la competència personal, social i d'aprendre a aprendre s'assenyala la necessitat de contribuir al benestar de les persones, desenvolupant habilitats per a la cura, d'expressar empatia i d'abordar els conflictes en un context integrador i de suport. D'acord amb tot això, es proposen situacions d'aprenentatge enfocades a la detecció, denúncia i atenció de les situacions d'injustícia, especialment de l'assetjament escolar. També, a propòsit de l'anàlisi de conflictes històrics i actuals i de les migracions de milions de persones provocades per catàstrofes naturals, guerres, fam o pobresa, es convida a la formulació de propostes d'actuacions. La comparació de la situació dels drets en diferents parts del món propicia la identificació de les persones més vulnerables.

Així mateix, en el marc de la lluita contra les injustícies i de l'emergència derivada de les dramàtiques dades estadístiques, es revela com a prioritària la promoció de la igualtat entre dones i homes. S'ha de prestar especial atenció, entre altres, a l'ús del llenguatge i dels espais del centre, a la participació equilibrada de les i els adolescents en totes les activitats, a les aportacions de les dones als sabers de la humanitat, a la presència d'estereotips en llibres, cançons, anuncis publicitaris, produccions audiovisuals, missatges dels mitjans de comunicació, al tractament visual del cos de dones i homes en l'art, pintura, escultura, cinema, o al tractament de les dones en l'esport i en els models de bellesa. De manera explícita, es pot treballar l'educació afectivosexual, el llenguatge igualitari, la diversitat familiar, sexual i de gènere, la violència masclista, la ciberviolència i els abusos sexuals en tallers oberts, en la mesura que siga possible, a la participació d'altres membres de la comunitat educativa i local, i proposar projectes col·laboratius que estimulen la construcció de personalitats autònomes i lliures de prejudicis i estereotips socials.

És necessari posar el focus sobre aquelles situacions i col·lectius invisibilitzats mitjançant l'anàlisi crítica de materials didàctics, missatges publicitaris i informacions dels mitjans de comunicació i xarxes socials i amb metodologies que requereixen la investigació social i condueixen al disseny i realització de campanyes de visibilització en el centre i en la localitat.

L'Agenda 2030 també contempla l'objectiu prioritari de combatre el canvi climàtic i és per això recomanable plantejar situacions d'aprenentatge que impulsen la interiorització de la perspectiva sostenible.

A més de contribuir a la consolidació d'hàbits de vida sostenibles com la conservació i la cura del material, equipament i infraestructures del centre, la selecció de residus de l'aula per al reciclatge i el consum racional de l'aigua i de l'electricitat, les situacions d'aprenentatge han de transcendir l'espai pròxim i quotidià i fomentar la comprensió de l'abast de les accions humanes en el planeta.

Es promou la participació en campanyes per a planificar i aplicar de manera col·lectiva accions innovadores que fomenten la sostenibilitat, com, per exemple, canvis en els espais de la ciutat per a facilitar la mobilitat de les persones o el disseny d'itineraris segurs i sostenibles per a escolars, i la col·laboració amb ONG, associacions i institucions compromeses amb causes mediambientals i socials. Són especialment recomanables les metodologies que vinculen les dimensions de servei i aprenentatge, ja que impulsen el compromís real amb la societat.

Les tecnologies de la informació i comunicació poden amplificar l'impacte de tota mena d'accions, i l'ús de xarxes i recursos com el podcast, la ràdio i la televisió en línia escolar són especialment eficaces per a difondre missatges de sensibilització, implicar la resta de la comunitat educativa i promoure compromisos i aliances institucionals.

A més de les situacions d'aprenentatge convé tindre en compte les situacions que faciliten l'avaluació competencial. La mateixa dinàmica de les aules ofereix múltiples escenaris per a observar l'evolució de l'alumnat i valorar l'adquisició de les competències. Es tracta de situacions com les que es generen en la convivència diària amb companyes i companys del centre, professorat i personal no docent, i també durant l'elaboració de textos senzills en format analògic o digital, en les exposicions orals i en els debats o tertúlies. Resulta especialment útil l'anàlisi de materials didàctics, anuncis i llenguatge publicitari, videojocs, produccions audiovisuals i xarxes socials.

Així mateix, l'elaboració individual i col·lectiva de produccions textuais convencionals o multimodals en què s'utilitzen conceptes clau del currículum i que impliquen els processos de síntesis, reformulació, anàlisi i investigació faciliten la comprovació de l'adquisició d'aquests.

És especialment rellevant el treball que es desenvolupa de manera col·lectiva, bé siga treball en equip, debats, exposicions orals, discussió de propostes o altres situacions i activitats perquè permet que entren en joc molts dels aspectes que es valoren en les diferents competències específiques.

Finalment, l'ús d'instruments d'autoavaluació i coavaluació com ara dianes, rúbriques, escales d'observació, portafolis, diaris, presenta molts avantatges, i entre aquestes l'oportunitat de reflexionar sobre els sabers i els processos d'aprenentatge.

5. Criteris d'avaluació.

5.1. Competència específica 1.

CE1. Identificar problemes i formular preguntes relacionades amb l'existència dels éssers humans i la seua capacitat de raonar i actuar, des de l'especificitat i radicalitat de la perspectiva filosòfica.

- 5.1.1. Diferenciar els problemes específicament filosòfics dels que no ho són i explicar les seues característiques i el seu abast.
- 5.1.2. Investigar i explicar les relacions entre la filosofia i els problemes quotidians.
- 5.1.3. Formular preguntes referides a la vida quotidiana des d'una perspectiva filosòfica.

5.2. Competència específica 2.

CE2. Utilitzar criteris de cerca, selecció i anàlisi d'informació referida a qüestions filosòfiques des d'una actitud reflexiva, autònoma, rigorosa i creativa.

- 5.2.1. Utilitzar criteris de cerca i selecció d'informació fiables, comparant diferents fonts.
- 5.2.2. Analitzar de manera crítica la informació trobada per a comprovar la seua veracitat.
- 5.2.3. Exposar de manera rigorosa i autònoma el resultat de la cerca, les posicions respecte a problemes filosòfics i les reflexions que es produeixen arran de l'elaboració de la informació.

5.3. Competència específica 3.

CE3. Practicar el diàleg i debat filosòfics de manera rigorosa, crítica i assertiva, utilitzant de forma adequada els diferents tipus d'argumentació i detectant els usos fal·laços, dogmàtics i esbiaixats en la defensa d'opinions i hipòtesis.

- 5.3.1. Participar en els debats de manera assertiva, escoltant de manera activa i respectant el torn de paraula tant en aportar arguments com en exposar acord o desacord.
- 5.3.2. Utilitzar els conceptes i els arguments de manera rigorosa per a exposar idees pròpies i raonaments i per a aclarir els dubtes i malentesos que es plantegen.
- 5.3.3. Identificar i analitzar críticament els usos dogmàtics i esbiaixats en la defensa d'opinions i hipòtesis i plantejar alternatives que s'ajusten a la lògica del discurs.
- 5.3.4. Utilitzar un llenguatge oral i escrit inclusiu i igualitari en qualsevol situació d'aprenentatge.
- 5.3.5.

5.4. Competència específica 4.

CE4. Visibilitzar, denunciar i combatre les desigualtats, estereotips i exclusions propis del sistema patriarcal incloent una mirada de gènere en l'anàlisi de les diferents teories i qüestions filosòfiques.

- 5.4.1. Identificar els valors que sustenten els estereotips i els prejudicis de gènere presents en les diferents teories i qüestions filosòfiques.
- 5.4.2. Analitzar críticament les conseqüències dels estereotips i prejudicis de gènere en l'àmbit del coneixement i denunciar les desigualtats i injustícies que generen.
- 5.4.3. Buscar i exposar continguts que incloguen la perspectiva de gènere en l'estudi de les diferents teories i qüestions filosòfiques.
- 5.4.4. Proposar i dur a terme accions que combaten les desigualtats, els estereotips i les exclusions.

5.5. Competència específica 5.

CE5. Identificar i analitzar problemes ètics i polítics des d'una perspectiva interseccional i elaborar propostes transformadores de la realitat d'acord amb els principis d'una societat igualitària i inclusiva.

- 5.5.1. Analitzar causes i conseqüències dels problemes ètics i polítics que afecten la convivència democràtica.
- 5.5.2. Exposar i argumentar la posició moral que s'adopta front als problemes ètics i polítics que amenacen la convivència.
- 5.5.3. Proposar i desplegar accions que tinguen com a objectiu la millora de les relacions interpersonals des d'una perspectiva ètica i política.

5.6. Competència específica 6. Criteris d'avaluació

CE6. Analitzar amb actitud crítica, constructiva, oberta i respectuosa els conflictes humans, de manera que es contemple la pluralitat d'idees, creences i emocions que intervenen en aquests i proposar una resolució dialogada i pacífica.

- 5.6.1. Reconèixer la pluralitat d'idees, creences i emocions que intervenen en els conflictes humans.
- 5.6.2. Analitzar críticament les conseqüències dels conflictes en la convivència democràtica.
- 5.6.3. Proposar i dur a terme accions encaminades a la construcció de la cultura de la pau en la vida diària del centre i en l'entorn social.

5.7. Competència específica 7. Criteris d'avaluació

CE7. Analitzar críticament i qüestionar la legitimitat de les idees, valors i concepcions del món canòniques i donar visibilitat a aquelles que no s'han atés.

- 5.7.1. Analitzar críticament la relació entre idees, valors i concepcions del món.
- 5.7.2. Identificar, visibilitzar i explicar idees, valors i concepcions de la realitat que han sigut històricament silenciades, relegades o ocultades.
- 5.7.3. Comparar i explicar les diferències entre les idees i valors que han sigut silenciades i aquelles considerades com a canòniques.

5.8. Competència específica 8.

CE8. Identificar la diversitat de manifestacions artístiques, valorar-les com a motor del pensament crític i combatre els prejudicis culturals sobre aquestes.

- 5.8.1. Identificar i descriure les característiques que fan que una creació siga considerada una manifestació artística.
- 5.8.2. Explicar i comparar diferents teories sobre la definició de l'objecte artístic.
- 5.8.3. Argumentar la relació entre els productes artístics i el pensament crític i analitzar el seu paper transformador de la societat.
- 5.8.4. Identificar i explicar els prejudicis en funció dels quals unes certes produccions són considerades art i altres no i analitzar les seues conseqüències.

FÍSICA I QUÍMICA

1. Presentació.

El batxillerat és una etapa de grans reptes per a l'alumnat, no només per la necessitat d'afrontar els canvis propis del desenvolupament maduratiu dels adolescents, sinó també perquè en aquesta etapa educativa els aprenentatges adquireixen un caràcter més profund amb la finalitat de satisfer la demanda d'una preparació de l'alumnat suficient per a la vida i per als estudis posteriors. Els ensenyaments de Física i Química en batxillerat augmenten la formació científica que l'alumnat ha adquirit al llarg de tota l'Educació Secundària Obligatòria i contribueixen de manera activa al fet que cada estudiant tinga d'aquesta manera una base cultural científica rica i de qualitat que li permeta moure's amb soltesa en una societat que demanda perfils científics i tècnics per a la investigació i per al món laboral.

La separació dels ensenyaments del batxillerat en modalitats possibilita una especialització dels aprenentatges que configura definitivament el perfil personal i professional de cada alumne i alumna. Aquesta matèria té com a finalitat aprofundir en les competències que s'han desenvolupat durant tota l'Educació Secundària Obligatòria i que ja formen part del bagatge cultural científic de l'alumnat, tot i que el seu caràcter optatiu li confereix també un matís de preparació per als estudis superiors d'aquell alumnat que vulga triar una formació científica avançada en el curs següent, curs en el qual Física i Química es desdoblarà en dues matèries diferents, una per a cada disciplina científica.

L'enfocament que es pretén atorgar a la matèria de Física i Química en tot l'ensenyament secundari i en el Batxillerat prepara als i les alumnes de manera que puguin establir connexions significatives amb les altres ciències i les matemàtiques per a comprendre i millorar el nostre entorn. El currículum d'aquesta matèria no només pretén contribuir a l'adquisició i el desenvolupament d'unes competències específiques de nivell més alt i a aprofundir en l'adquisició de coneixements, destreses i actituds de la ciència, sinó que aspira també, a més, a encaminar l'alumnat en la configuració tant de la seua dimensió personal com a futur ciutadà crític i responsable com del seu futur perfil professional. Per a fer-ho, el currículum de Física i Química de 1r de Batxillerat es dissenya partint de les competències específiques de la matèria com a eix vertebrador de la resta dels elements curriculars.

En primer lloc, dels sabers bàsics, que identifiquen els sabers de la matèria que cal aprendre, articular i mobilitzar perquè l'alumnat puga adquirir i desenvolupar aquestes competències específiques. I, en segon lloc, dels criteris d'avaluació, que informen del nivell de desenvolupament competencial esperat per a cada competència específica a partir d'un desglossament dels seus ingredients, entre els quals hi ha els sabers bàsics corresponents.

Les cinc competències específiques d'aquesta matèria es refereixen de manera general als mètodes i procediments utilitzats per la física i la química. En la primera i la segona l'èmfasi es posa en els processos de creació del coneixement científic i en els procediments que li són propis. La tercera i la quarta estan orientades al desenvolupament de capacitats comunicatives en l'àmbit de la física i la química, amb els instruments adequats i les característiques corresponents. L'última competència fa referència a l'ús dels coneixements en física i química per a l'anàlisi i la millora dels processos relacionats amb el medi ambient i la salut, tant en les seues aplicacions com en l'enfocament social i ètic.

Els sabers bàsics necessaris per a l'adquisició i el desenvolupament de les competències específiques estan organitzats en set blocs d'acord amb la lògica de les disciplines de les quals procedeixen: propietats físiques i químiques de la matèria i models explicatius; estructura atòmica de la matèria; reaccions químiques; química orgànica; cinemàtica, i energia, treball i calor.